

Tukacs Béla

Értékes hagyomány.

A Sárospataki Református Kollégium Alapítvány másfél évtizede

Az utóbbi évszázadok élénk szellemi és anyagi fejlődését a kiterjedt és jól működő oktatási intézmények rendszerének köszönhetjük. Az oktató-nevelő munka során minden iskolában kialakult egy látásmód, egy mentalitás, mind a nevelőtestület, mind a tanulóifjúság soraiban, ami meghatározta egész későbbi élettevékenységük minőségét. Országunkban egyes kiváló intézmények a mindennapi gyakorlati élethez szükséges tudáson felül nyújtott többlettel jelentősen befolyásolták a magyar közélet alakulását.

Ezek egyike – szerintünk a legkiválóbbja – a Sárospataki Református Kollégium. Itt már szinte a kezdetekkor igény támadt a nevelés napjainkig érvényes elveinek kidolgozására, bevezetésére. Elsőként alkalmaztak az oktatáshoz szemléltető eszközöket. Itt épült az első modern tornaterem. Ma is működik a közös étterem és első között vezették be az angol nyelv főtagozatos oktatását. Nemzetünk szellemi építését minden területen a szabadság, az öntevékenység, az emberi méltóság, a tehetség, a képesség kibontakoztatása (szegények iskolája) jegyében szolgálták. Patak neveltjei nemzeti létünk legkülönbözőbb fázisaiban nyitottak új utakat. Besenyey György a királynő hűséges szolgálatában elindította a magyar irodalom látványos fejlődését. Kazinczy Ferenc

az abszolutizmus korában, következetes németesítés idején fáradhatatlanul szervezte a nyelvújítást. Kossuth a Szent Szövetségre támaszkodó elnyomás ellenében vezette szabadságharcunkat. Nagyívű professzori és tanári karunk Trianon után a megalázott, megcsonkított országban napjainkig tartó hatékonysággal munkálkodott a minőség forradalmának megvalósításán. A Sárospataki Református Kollégium és neveltjeinek teljesítménye tehát különleges helyet biztosított az alma mater számára a hazai oktatási intézmények között. Az államosítás utáni elszűrkítés megakadályozására, a betöltött szerep folytatására a nyolcvanas évek végén bekövetkezett alkalmas időpontban lépéseket kellett tenni. A cél elérése érdekében megindultak a visszaszerzésre irányuló tárgyalások.

Ezek megalapozottságának igazolására felmerült egy alapítvány létesítés gondolata. A jogi vonatkozások tisztázása után 1989. február 3-án az alapító okiratot jóváhagyták és aláírták. Az indokolás – a tárgyalási pozíciók erősítése végett is – ismételten emlékezetbe idézte: „A jelen Alapítványt létrehozók meggyőződése, hogy a Sárospataki Református Kollégium oktató-nevelő munkája történelmileg nem csupán a református, hanem az egyetemes magyar kultúrát szolgálta...” Az indo-

Zempléni Múzsa

kolás állításához kétség nem férhetett, az alapítvány létrehozása pedig igazolta a társadalmi igényt és bizonyította az áldozatkészséget.

A Sárospataki Református Kollégium Alapítványt 1989. március 22-én a felügyeleti hatóság nyilvántartásba vette. A megalakult kuratórium bankszámlát nyitott, a 213 pataki öregdiák alapító tag befizette a vállalt összeget, s adományok érkeztek az egyházközségektől és más jóakaróktól, az ország és a világ minden részéből. Ezzel párhuzamosan a Kollégium visszavételére irányuló tárgyalások felgyorsultak, amelynek eredményeként az állam 1990-ben visszaadta az intézményt az egyháznak. Ez Alapítványunk munkáját annyiban érintette, hogy az alapításkor kitűzött alapvető cél megvalósult, s a továbbiakban a Kollégium működésének támogatása lett a fő feladatunk.

Az Alapítvány kuratóriumának első elnöke, Béres Ferenc énekművész, az Amerikában indított gyűjtés segítségével hangverseny körútra indult, amelyből 10.000,- USD, Bertalan Imre, az Amerikai Magyar Lelkészegetyület elnöke gyűjtéséből 19.000,- USD érkezett a számlára. Majd Hörcsik Richárd professzor úr mintegy 114.000,- USD összegű támogatást szerzett a dél-koreai keresztyén üzletemberek társaságától. Alapítványunk működésének első percétől kezdve gondoskodott a beérkező összegek nyilvántartásáról és banki kamatoztatásáról. Az alapítványi vagyon folyamatosan gyarapodott.

A vagyon növekedési forrásai a következők: a pataki öregdiákok és más támoga-

tók befizetései, a személyi jövedelemadó 1 %-ából felajánlott összegek, az egyházközségek adományai, a londoni Church Foundation Tárczy Árpád (az egykori gimnázium igazgató fia) közvetítésével érkező támogatásai, az elkülönítetten kezelt célalapítványok, továbbá a vagyon hasznosításából és a befektetésekből származó jövedelem. A helyzetet időközben módosította, hogy az egyházközségek adományait 1996-tól kezdve a Teológiai Akadémia alapítványának utalják át, a gimnáziumban tanuló diákok szülei ugyancsak 1996-tól a gimnázium alapítványát támogatják.

Öröndetes, hogy az államosítás előtt végzett általában alacsony nyugdíjú öregdiákok anyagi helyzetének romlása és létszámának folyamatos fogyása miatt átmenetileg csökkenő befizetéseket pótolták az államosított intézmény Kollégiumhoz kötődő, aktív korú végzős diákjainak átutalásai. Jelenleg tíz elkülönített, ún. célalapítványt kezelünk mintegy 12,5 millió forint értékben. Ezeket a célalapítványokat azért kezeljük elkülönítetten, mert az alapítók határozzák meg az összeg célját és a felhasználás módját.

Alapítványunk mindenkor kuratóriumának alapelve a takarékos gazdálkodás. Támogatást csak az alapító okiratban foglalt célok megvalósítására ítélünk oda, tisztviselőink feladataikat ellenszolgáltatás nélkül végzik. Gazdálkodásunkról nyilvánosan először 1995. december 31-i fordulónappal számoltunk be, azóta évenként közzétesszük jelentésünket.

Vagyonunk 1995. december 31-én 22.433.000,- Ft, 1998. december 31-én

31.135.000,- Ft, 2003. december 31-én 47.628.000,- Ft volt.

Az elmúlt tizenöt évben Alapítványunk igyekezett támogatni a kollégiumi intézmények minden olyan törekvését, amely a zavartalan működés megvalósítására és átlag feletti teljesítmények elérésére irányul. Hozzájárult, hogy építési telkén a négy tanári lakást magában foglaló „Amerikai ház” megépüljön. A Teológia régi épületeinek visszaszolgáltatásáig az Alapítvány tulajdonában álló Kazinczy utcai ingatlanon, az ún. Bertalan-házban internátusi férőhelyeket biztosított. Ugyanitt kaptak helyet a gimnázium leány diákjai, a leányinternátus bővítés építkezése alatt. A Kollégium 1996-ban végrehajtott földgáz-bekötési költségeinek 70 %-át fedeztük, 17.445.000,- Ft értékben. A Kossuth Internátus berendezési tárgyainak cseréjéhez, felújításához 1.000.000,- forinttal járultunk hozzá. Biztosítottuk A pataki diákvilág anekdotakincse III. és IV. köteteinek megjelenéséhez szükséges anyagi fedezetet. Tanulmányi és tudományos pályázatokat írtunk ki, támogattuk a kollégiumi intézmények kulturális és sportrendezvényeit (pl. énekkar, színjátszókör, kirándulások, vízitúrák, tornaversenyek stb.). Az alapítók, illetve adományozók rendelkezéseinek megfelelően pontosan, időben folyósítottuk a tanulói ösztöndíjakat. Alapítványunk kezdeményezésére alakult újjá 1996-ban a Pataki Diákok Szövetsége, hozzájárultunk az öregdiákok honlapjának működtetéséhez, s az öregdiák mozgalomnak azóta is folyamatos támogatói vagyunk.

„A mi kollégiumunk él ...” hirdeti változat-

lanul és rendületlenül az alapítók, az adományozókkal csatlakozók akaratának megfelelően Alapítványunk kuratóriuma, felügyelő bizottsága és minden önkéntes munkatársa. Mégis él bennünk elégedetlenség. Úgy érezzük, most a működés tizenöt éve után is érvényes Koncz Gábor 1999-ben leírt megállapítása: „Az Alapítvány a szándékhoz, a lehetőségekhez, várakozásokhoz és pláne a szükségletekhez viszonyítva a szellemi és anyagi erőforrásoknak csak töredékét tudta mozgósítani. A pataki szellemben levő vélt energiákat, a gazdaság és kultúra összefonódásának felhajtó erejét, a Kollégiumnak, mint a térség szellemi és egyben gazdasági központjának kialakítását az alapítványi erők nem tudták elérni.” (A Sárospataki Református Kollégium Alapítvány első tíz éve 1989-1999, szerk.: Bolvári-Takács Gábor, Sárospatak, 1999, 14.o.) Ennek ellenére körünkben teljes az egyetértés abban, hogy önként vállalt szolgálatunkat teljesíteni változatlanul kötelességünk, sőt a tettek új lehetőségeit kell keresnünk.

A jelen történelmi és szociológiai helyzetben ilyen új cselekvési területnek mutatkozik és Patak múltjához, tradícióihoz kapcsolódik, ha indítványozzuk népünk szétszórtságából adódó egyes feladatok segítő kezelését, részbeni megoldását. Bertalan Imre washingtoni lelkész, volt pataki szenior, már több mint tíz éve kéri, indítványozza, hogy hazai társadalmunk, a mi Kollégiumunk, Alapítványunk karolja fel a magyar diaszpóra ügyét. Meggyőzően fogalmazott erről Alapítványunk már idézett tíz éves összefoglaló jelentésének

Zempléni Múzsa

köszöntőjében: „Sárospatak a századok folyamán tízezreket nevelt az egyház és a haza számára (...). Életre szóló lelki-szellemi útravalót adott mindazoknak, akikben fogékonyság volt a szépre és jóra. A maguk helyén előfutáraivá váltak – divatosan szólva – a világ kulturális integrációjának. Már feljegyezte Patakkal kapcsolatban a történelem, hogy a Kollégium nemcsak Tiszáninnent és az egész országot látta el a lelki és szellemi élet munkásaival. Jutott neveltjeiből a tengeren túlra, századunk nagysága új létezési módjának fájdalomosan szép munkaerejére. A magyar diaszpóra élet legtermékenyebb szakasza, az intézményeiben virágzó egyházi és társadalmi élet elképzelhetetlen Patak neveltjei nélkül.” (i.m. 5.o.) A felvázolt cselekvési terület hatalmas, gondjainak megoldása erőnkön felüli, de keretein belül elindítható egy mozgás, amely majd kiteljesedik. Kollégiumunk körében történtek már kezdeményezések e téren (nagybereggi gimnázium, hagyatékok hazahozatala, stb.), de ezek lényegesen bővíthetők.

Hasonlóan eddig kellően fel nem tárt lehetőségeket rejt magában a gimnáziumban végzett, s ma a hazai politikai, gazdasági, tudományos, kulturális közélet-

ben vezető pozíciókat betöltő pataki öregdiákok szabad energiáinak az iskola érdekében történő összefogása és célzott felhasználása. Erre jó alkalmat kínál a Kollégiumot országos közfigyelembe állító közelgő 475. alapítási évfordulót, amely az 1531-es indulást korábban is megünneplő 400. éves (1931) és 450. éves (1981) jubileumi eseményekhez hasonló kihívást jelent.

Az alapítványi munka tizenöt évről szóló megemlékezés végére érve megállapítható, hogy az elmúlt másfél évtized folyamán, az adott lehetőségek határain belül, az alapítók és csatlakozók által meghatározott célkitűzésekből sokat megvalósítottunk. Kialakítottuk a követhető munkamódszereket, a ránk bízott vagyont megőriztük, gyarapítottuk, helyesen kezeltük, azzal évről-évre nyilvánosan elszámoltunk. Tudjuk, hogy nem mindenben voltunk sikeresek, de éppen az el nem ért feladatok tüskéje ösztönöz a jövőben új utak, lehetőségek keresésére, további erőgyűjtésre és a megnövekedett erővel arányos célok meghatározására és elvégzésére.

Ehhez kérjük a Kollégium, az öregdiák társak és Patak sok jó barátjának támogatását!

